

DET ER RESPEKTLEST
DET ER SINDSØYET
DET ER KANNIBAL

TALETID

CAMILLA PLUM

AF NADJA PASS · ILLUSTRATION AF MAJBRIT LINNEBJERG

HVEM Camilla Plum

Uddannet arkitekt, men mere kendt som kogekone, madskribent og klummeskribent. Driver det økologiske landbrug og traktørsted Fuglebjerggård i Nordsjælland sammen med sin mand, Per Kølster.

HVAD

Har udgivet kogebøgerne *Mors mad*, *ÆlleBælle Frikadelle*, *Sødt* og *Et ordentligt brød* der hver har solgt godt over 20.000 eksemplarer. Har netop udgivet *Grønt*, et 900-siders opslagsværk om havebrug og grøntsagsmad. Er desuden madskribent på det danske dagblad Politiken.

HVORFOR

Camilla Plum adskiller sig fra tidens andre trendy køkkenchefer ved at knytte sine husråd og opskrifter sammen med sine personlige holdninger til økologi, kvalitet og livsfilosofi. Hendes arbejdsliv, privatliv og personlige holdninger smelter sammen i driften af Fuglebjerggård hvor hun både i teori og praksis inkarnerer sine livsholdninger gennem sit ægteskab, moderskab og køkkenskab.

HVOR

Samtalen finder sted omkring det store bord i landkøkkenet.

På bordet står et fad med små, runkne æbler, en tallerken med hjemmebagte snegle fra i går og et bjerg pandekager med hjemmelavet stikkelsbærsyltetøj som datteren – der iklædt prinsessekjole er hjemme fra skole i dag på grund af halsbetændelse – sætter til livs mens hun ivrigt blander sig i samtalen. Et par voksne går også til og fra køkkenet, henter kaffe og smager på de runkne æbler.

HVORDAN

Jeg kommer lidt for sent til aftalen fordi jeg kom til at køre bag en traktor på vejen herop. Ringede fra mobilen for at sige at jeg blev lidt forsinket og står lettere stakåndet ud af bilen. "Det gør sgu da ikke noget," siger Camilla da jeg undskylder. "Den slags tager vi ikke så tungt heroppe".

Da jeg var lille kunne man købe købmandsbutikpakker hos Rønberg Legetøj, og det var nøjagtige kopier af alt hvad man kunne finde hos en rigtig købmand, og hvad ens mor brugte til daglig. OTA gryn, lurpaksvær, hof, VALO, rosiner, dronningesardiner, knækbrød fra KB. Alt lavet af små træklodser pakket ind i den helt rigtige indpakning. Jeg købte en tilsvarende indkøbskurv for nylig, og var rystet. I dårligt pap, alle pakkerne var amerikanske, og de repræsenterede udelukkende junkfood. Det er altså hvad man forventer at børn kender og vil lege madlavning med i dag. Det er dét der mad, ikke råvarerne.

Uddrag af Ælle Bælle Frikadelle

Hvordan vil du beskrive det univers I har skabt her på Fuglebjerggaard?

Først og fremmest er det vores eget univers. Jeg har været ude for at nogle meget hotte folk kom forbi og sagde ”Gud, hvor er det altså bare et skønt koncept”. Men så kan jeg altså kun sige: ”KONCEPT – fuck you. Det her er vores liv. Det er det VI gør. Det er ikke noget koncept. Det bliver ikke anderledes til næste år bare fordi noget andet er blevet smart i mellemtiden.”

Det handler om at Per og jeg i mange, mange år har beskæftiget os med økologi og kvalitet. Og det kombinerer vi her ved at lave et sted hvor vi begge to kan arbejde og holde gang i alle mulige andre ting samtidig. Det handler om at vi BOR her, og at de hønsehuse vi har, ser sådan ud fordi det

kun finde sted hvis vi er i stand til at skabe noget smukt. Der er ingen der gider besøge en skodbondegård hvor der ligger rustne sengebunde alle vegne – man vil gerne se noget smukt, og det synes jeg vi er rimelig gode til. Alle kommer og tænker ”Det var dog et dejligt sted”.

Det handler selvfølgelig om at folk får øje på de skjulte værdier der gemmer sig her. Det er den samme værdi som nogle får øje på hvis de køber en pose økologiske gulerødder. Der ligger noget mere i den gulerod end bare at være en gulerod. Der ligger rigtig meget mere.

Der ligger holdning, natursyn, omsorg. Der ligger commitment. Der ligger et bedre bud på verdens fremtid end det konventionelle. Alt det får man for pengene når

gårdbutik hvor man kunne købe alle mulige konventionelle produkter... Spørg mig så lige hvor mange der ville komme.

Ingen, du – der ville ikke komme nogen. Man kunne have en rundvisning hver anden time og sige ”Her kan I se Per. Han kører ude på markerne og sprøjter løs – det er ikke særlig farligt, det er 40 år om at nå ned til grundvandet, og nu er der kaffe og kage inde ved siden af”. Folk ville løbe skrigende ud til deres biler og dytte hele vejen ind til byen og synes at landbrug var noget forfærdeligt noget. Nu taler vi ikke om de 90 procent af befolkningen – nu taler vi om de 10 procent der har en indflydelse på hvad der kommer til at ske. De 10 procent der tænker ekstra meget over tingene og har en indflydelse alene i kraft af at de reflekterer.

»KONCEPT – fuck you. Det her er vores liv«

er dem vi har råd til at købe, og at haven er et udtryk for hvor meget vi kan overkomme. Det vil sige at her ikke er perfekt eller stilet af 10 gartnere der går rundt heroppe hver dag. Man kan tydeligt se her bor en masse unger, og der kommer en masse gæster, og det hele nogle gange er noget kaotisk. Det er et sted der afspejler hvad vi vil og kan.

Det tror jeg tiltaler mange. Og så kan vi nok lidt mere end så mange andre.

Hvad kan I?

Ud over det holdningsmæssige med økologi og ansvarlighed består en væsentlig del af det vi kan i formidling. Den formidling kan

man køber en økologisk gulerod. Sådan en gulerod bærer fremtiden i sig. Det andet er død, undergang, allergi og alt muligt andet lort vi ikke vil have.

Når folk kommer herop, tænker de ”YES – sådan skal det være på bøhlandet, og vi gider godt at betale 2 1/2 kroner ekstra pr. kilo gulerødder for at tingene kan være på den måde. De synes det er fedt, og de har lyst til at vise det til deres unger. Hvis man fører tankeeksperimentet helt ud og forestiller sig at nogen fik den ide at købe en gård, drive den som en konventionel gård og sprøjte løs – og så invitere offentligheden på kaffe og kage og have en

Hvad repræsenterer de 10 procent?

Vi repræsenterer en slags forsigtighedsprincip. Det handler om ikke at gøre noget med mindre man er fuldstændig sikker på at det er i orden. For eksempel har der aldrig været BSE i en ko født i en økologisk besætning. Og det handler om at ingen økolog eller biodynamiker ville finde på at fodre køer med døde køer. Det er respektløst, det er sidsygt, det er KANNIBALISME. Det gør man bare ikke. Det gør man bare ikke, vel?

Og HVIS man gør det alligevel er det syndefald, og så får man prygl. Så skal man brænde halvdelen af Englands besætning af. Så ender man med ligbål.

Jeg er ikke religiøs – men selvfølgelig må vi respektere naturens højere orden. Vi vil gerne være sikre på at det vi gør, er i orden og at det holder rigtig, rigtig længe. Sådan altid-agtigt.

Tidligere sagde mange ”Ja, det er meget godt frøken Plum, men det er jo ikke realistisk”. Jeg mener det er det andet projekt der er urealistisk. Det med at svine helt vildt og gøre lige hvad der passer en. Det er urealistisk at forestille sig at DET kan fortsætte. Man kan ikke blive ved med at ødelægge

den defensive køre som det konventionelle hvad som helst definerer.

Nu kunne du, Per og jeres unger jo bare leve jeres bæredygtige liv heroppe uden at blande jer i noget. Men det er ikke tilfældet. Du blander dig i høj grad i samfundsdebatten og dine kogebøger adskiller sig fra de andre gennemdesignede, gastronomiske bibles ved at have stærkt holdningsprægede forord. For eksempel tror jeg at alle der har læst din brødbog er blevet opmærksomme

arbejder i et randområde fuldt af glemte viden. Hvordan snører man en rullepølse? Hvordan vurderer man om kartoflerne er i orden, om en kage er bagt, om hønsene er skruk, og om rødbederne skal have vand? Jeg tror mange opfatter det som et savn i deres liv at de ikke har styr på den slags. Hvornår er der rabarber, hvornår er der danske jordbær, og hvad stiller man op med pastinakker? Ganske dagligdags gøremål. Alle har jo et forhold til mad og søvn og lys og vand og varme.

»Jeg er ikke religiøs – men selvfølgelig må vi respektere naturens højere orden«

grundvandet og jorden. Danmark har simpelthen hvilet på laurbærrene så man tror det er løgn.

Er folk holdt op med at sige ”Det er ikke realistisk Frøken Plum” efter I flyttede til Fuglebjerregård?

Det har ikke noget med det at gøre. Det skyldes en ret voldsom samfundsomvæltning som er sket inden for de sidste 10 år. Miljø i bred forstand er blevet dagens orden. Det er skiftet fra at være sekterisk og mærkeligt og sært til at være dagens orden. For 10 år siden blev alt hvad der angik miljøet, opfattet som gammeldags og bagstræberisk; man blev anklaget for at ville bevare samfundet i en præ-velfærdsmodel. Og DET har skiftet. I dag bliver man inden for samtlige fag opfattet som bagstræberisk hvis man IKKE tænker på miljøet. Folk opfatter det konventionelle landbrug og erhvervsliv som gammeldags.

Det er en måde at forholde sig aktivt til fremtiden på – og det er meget federe end

på det groteske i at frasortere hvedekimen i konventionelt mel.

Hvad er det for en drivkraft der gør at du ikke bare forpupper dig heroppe – men vælger at deltage så aktivt som samfundsdebattør?

Det er simpelthen bare engagement. Lige-gyldigt hvad man arbejder med, får man hen ad vejen en dybere indsigt. Og jeg synes man har en forpligtelse til at være engageret nok til at gide bringe det videre. Det vi beskæftiger os med er meget livligt – tæt på livets oprindelse. Vi er meget tæt på nogle kilder som for mange menneskers vedkommende er tørret ud. Tæt på skabelsen simpelthen.

Det synes alle mennesker – inklusive os selv – er vældig dejligt, og det vil vi gerne have et tættere forhold til. De fleste synes for eksempel at det er rigtig sjovt at så blomster og grøntsager og at VIDE noget om det. Vide noget om liv.

Per og jeg gør den slags så meget at vi kan dele ud af vores erfaringer. Vi

Det er jo det vi kommer af. Det er helt elementært. Men vi er nu på tredje generation af kvinder der ikke er i stand til at koge en hønsekødssuppe fordi de bare aldrig har fået det lært. De har lært en masse andre ting, og det er der nogle der synes er mere værdifuldt. Men der er også mange der søger en kombi. De vil ikke gå gennem et helt liv uden at kunne koge en hønsekødssuppe eller vride en klejne. Eller hvad der er nu er deres ambitionsniveau. De mangler simpelthen noget – især når de får børn.

Hvad har børnene med det at gøre?

Børnene har utroligt meget med det at gøre. For når man får børn, bliver man tvunget til at give afkald på noget af sin utroligt fancy modernitet. Det er svært at være smart når mælken drypper fra patterne, og man har ondt alle vegne. Og det er utroligt svært at holde sig velorienteret om gallerierne i Tokyo når barnet har skreget en uge i træk om natten. Så vil man skide de gallerier i Tokyo en lang march. Man bliver mere

Vi siger mange ting hver eneste dag, der ikke kan stå for en banalitetstest. Selvfølgelig er testen simpel: man tager udsagnet, sætter en negation foran, og man kan straks se, om udsagnet er banalt. Hvis det bliver det rene vās, er udsagnet banalt, hvis det stadig er et gyldigt udsagn, om end med en anden mening, er udsagnet ikke banalt. Fx "solskin er så dejligt", "børn er så søde", "jeg elsker blomster". Alle tre udsagn bliver det rene vās med et ikke foran og er derfor rimeligt banale. Det er det samme med begreberne biodiversitet og æstetik. Det er voldsomt svært ikke at være meget banal, da det er indlysende for enhver, at biodiversitet og æstetik er positive ting hver for sig og samtidig bærer tæt sammen. Vi synes simpelthen alle sammen, at biodiversitet er pænt, og tilsvarende, at monokulturer er grimme. Det skaber heller ingen mening at mene, at de to ting ikke har noget med hinanden at gøre.

Uddrag af Grønt

nærværende når man får børn. Og det er uafvaskeligt.

Man møder en enorm tilfældig omgang med verden hos meget unge mennesker der ikke har børn. En stor ligegyldighed over for de basale og elementære ting. Det tror jeg er meget naturligt. Problemet er at det trækker ud – den periode varede tidligere fra man kom i puberteten til man fik børn og dem fik man sådan cirka når man var 20. Så skabte man sig helt åndsvagt i fem år og spiste elendig mad, gik ud og slog for panden og bollede nogen damer.

Problemet er at den periode ikke længere varer fem år – den varer sådan ca. 20 år fordi folk først får børn når de er 35. Det vil sige at der er en kæmpemæssig gruppe som er utroligt globaliserede, men som ikke aner hvad der foregår lige under fødderne på dem. Og det kan godt gøre mig en lille smule klam. Men heldigvis får de fleste på et tidspunkt nogle børn og bliver nødt til at komme i kontakt med noget inde i dem selv som ligger en anelse dybere end hot-&-not-listen.

Hvad gjorde udslaget for dig? Var det også børnefødsler der fik dig til at engagere dig?

Jeg kommer fra en familie der har været meget engageret i mange ting. Før jeg lavede økologi, lavede jeg fred – havde jeg nær sagt.

Jeg var meget aktiv i fredsbevægelsen i 80'erne og i Next Stop Sovjet.

Og det lykkedes jo, det der nedrustnings-sjov. Sådan noget kunne man godt savne. Jeg synes der er så mange der tillader sig ikke at have nogen holdninger, eller rettere sagt: Tillader sig at vælge til og fra.

Er engagement noget man kan vælge fra?

JA. Det er det faktisk i dag, og det var det ikke på samme måde tidligere. Der havde man en større folkelig ide om at engagement var vigtigt og en god ting. Og så var fagbevægelsen ultraengageret. Men nu er fagbevægelsen stendød, og man er ikke nødvendigvis engageret bare fordi man er lønmodtager.

Jeg tror ikke vi som folk har godt af ikke at være engagerede.

I Danmark var der 20.000 til den store antikrigsdemonstration. I Oslo var der 60.000. Nu var det så en lørdag hvor alle havde travlt og der var sikkert også udsalg...

Giver folk så ikke udtryk for deres engagement på en anden måde?

Jeg tror folk gør det de kan inden for deres egen uddannelse. Mange er meget på sådan noget lokalt noget, sørger for at deres lokalmiljø er rart. Mange er medlemmer af forskellige foreninger. Men de er ikke særlig partipolitisk engageret.

Det er der tusind grunde til. En af dem er at partierne efterhånden har utroligt lidt at skulle have sagt og er utroligt gammeldags og hierarkiske på en måde som unge mennesker ikke gider have med at gøre.

Er du selv politisk engageret?

Ja, politisk engageret vil jeg nok sige, men ikke partipolitisk.

Hvor ligger forskellen?

Der er da enorm forskel. Et parti har jo en lang række hensyn; en lang historie som jeg ikke gider høre på, og en lang række begrænsninger hvor man i vid udstrækning

er tvunget til at være enig med dem på alle mulige punkter fordi man er enig med dem på et punkt.

Det er det ekstra-parlamentariske der i mange, mange år virkelig har kunnet samle folk. Der er det ligegyldigt at man har divergerende meninger på en lang række områder så længe man kan blive enige om at man vil IKKE DET HER, men gerne DET HER.

Man må sige at det har været enormt succesrigt. Spørgsmål som kvindeundertrykkelse, hvordan bøsserne har det og hvordan det står til med miljøet har jo været fuldstændig overladt til privat initiativ. Ingen politikere har taget fat i det før det var fuldstændig bydende nødvendigt fordi det havde været oppe i det udenoms-parlamentariske miljø så længe at de blev nødt til at gøre noget ved det hvis de ville genvælges. Sådan har det altid været. Der har jo altid været noget udenom, og det tiltaler folk at der kommer noget ud af det. Sådan Slam.

Hvad kan der komme ud af det – "sådan slam"?

For eksempel fik Danmark den første økologilov i verden i 1986. Med statskontrol og hele balladen så folk kunne føle sig rimelig sikre på at det var økologiske varer de fik. Det handlede da kun om at der var nogle der havde arbejdet på det i årevis. Ligestillingen er heller ikke kommet tilfældigt. Der var jo alle mulige rabiate madammer der råbte og skreg i 15 år før der blev lavet noget der lignede en lov. I et demokrati er det dødnødvendigt at nogle råber op ude i hjørnerne.

Det skal siges at jeg langt fra har foræret brødene væk, de har sin pris, og der har da også været damer som forarget har ment at så ville de altså hellere bage dem selv. Hvis meningen har været at jeg skulle skamme mig over at få mit arbejde godt betalt, er det skudt helt ved siden af. Intet kunne glæde mig mere, end hvis folk gik i gang med den helt store kollektive hjemmebakningsaktion. Tænk hvis vi alle sammen gjorde det bare én uge, sikke noget brød vi ville få på hylderne bagefter.

Uddrag af »Et ordentligt Brød«

I din brødbog skriver du at du ville ønske at alle der synes dine brød er for dyre, ville begynde at bage selv...

Og det GØR de også. Det gør de HELT VILDT, helt vildt. Folk bager så der står melskyer ud alle vegne. Den bog har ramt noget meget centralt. Nu er det næsten to år siden den udkom, og den sælger nye oplag hele tiden. Jeg tror det handler om at give folk en ordentlig forklaring. Hvis man læser en almindelig varedeklaration, er det altid den sædvanlige hobleboble. Reklamepladder. Omskrivninger og en sludder for en sladder.

Det er ikke den der sælger de største oplag. Men den griber folk.

Nu nævnte jeg hvedekimen før – og det lød også som om det var noget du havde fået en masse reaktioner på.

Ja. Folk siger virkelig: ”OK, vi har fået et problem vi ikke vidste vi havde”. Men samtidig har de åbenbart fået en forklaring der er så god at de rykker på det. Der er enormt mange mænd der synes den bog er fed. Jeg får fortvivlede breve fra kvinder der fortæller at nu har deres mand stået og bagt brød i 14 dage...

fedt at lave nogle meget basale ting – men der er ikke rigtig plads i deres liv. Det laver mange om på når de får børn – så vælger de at have tid. Og det kan man så kalde trendy – jeg vil nærmere kalde det trang. Det er jo ikke vores natur at have så grotesk travlt at man ikke har tid til noget som helst.

Hvordan forholder folk sig til at du i så ekstremt høj og eksplicit grad udlever dine egne idealer; inkarnerer dine holdninger?

Nogle synes det er pisseirriterende fordi de godt selv kunne tænke sig noget andet og

»I dag bliver man inden for samtlige fag opfattet som bagstræberisk hvis man IKKE tænker på miljøet«

Men jeg betragter mine læsere som mindst ligeså velbegavede som jeg selv er. Hvis jeg kan forstå nogen meget komplicerede sammenhænge, kan jeg roligt regne med at læserne også kan forstå dem. Jeg synes man har pligt til at fortælle folk så meget man ved. Det kan ikke nytte noget at holde det tilbage fordi man ikke tror folk kan forstå det. I modsætning til det taler de almindelige ernæringskampagner ned til folk i en helt uhyggelig grad. Og de virker i øvrigt heller ikke.

Hvorfor virker almindelige ernæringskampagner ikke?

Det virker ikke på lang sigt at tale ned til folk. Det virker at skrive på en måde der er sjovt at læse, og som man kan relatere til.

Den brødbog har grebet folk lige om...

Jeg tror det er fordi det er sådan lidt halvvidenskabeligt. Der er uopdaget land. Nogle hvide pletter. Der er stadig meget man ikke ved om brødbagning.

Omvendt har jeg også hørt mange reagere på dine kogebøger og klummer ved at sige ”Argh – hvordan får jeg det her til at passe ind i mit nuværende liv”.

Ja.

Og de bliver faktisk enormt provokerede...

Ja... Men det er jo deres liv. Mange bliver provokerede fordi deres liv ikke er som de vil have det. Ikke som JEG ikke vil have det – men som DE ikke vil have det. Uanset hvor succesrige folk er ude i erhvervslivet, eller hvor globale de er, synes de fleste det er

ikke kan tage sig sammen til at gøre det. Folk prøver altid at finde undskyldninger for ikke at gøre det de selv syntes de burde gøre. Jeg har hørt ALLE de undskyldninger der findes, for ikke at købe økologiske fødevarer. En man hører rigtig meget – og som logisk set slet ikke hører sammen – er at ”Så længe man ikke kan få alt økologisk, kan det jo være lige meget. Så vil jeg ikke købe det der er, for så bliver jeg alligevel forgiftet af resten.” Den har jeg hørt 2.000 gange. Og så siger folk selvfølgelig også at det er for dyrt. Eller at de ikke har tid.

Det er dårlige undskyldninger, og det ved folk udmærket godt selv. Hvis man har det sådan er det da irriterende når nogen faktisk gør noget. Men mange synes det er skønt at tingene faktisk kan lade sig gøre.

Vores måltider er fulde af fremmede retter, sydlandske grøntsager og eksotiske krydderier. Der spises auberginer, avocado og tørrede tomater i hvert et hjem. Det der halter er, at hele måden man sammensætter måltider på, i de lande vores nye retter stammer fra, ikke er fulgt med.

Først og fremmest spiser vi ikke nær så meget ris og brød til som oprindelig. I Indien, Thailand og Kina spiser man en lille portion kød, grøntsager og sauce til en kæmpe portion ris eller nudler. Det er simpelthen meningen med disse retter. Det bliver både billigere og sundere på den måde, og det er vel også meningen for os. Sydpå spiser man et lille stykke fuldfed ost, med masser af brød uden smør, og frisk frugt til dessert, så fedtfordelingen bliver en helt anden end ved 2 stykker franskbrød med smør og ost.

Uddrag af Ælle Bælle Frikadelle

Når folk kommer herop og siger det er et skønt "koncept"...

Ja, men det kan man jo ikke tage alvorligt...

Hvorfor egentlig ikke?

Fordi det er sådan nogle reklamefolk. De tror vist bare vi har lavet det for sjov. De fortæller sig slet ikke at vi mener det meget alvorligt, at det faktisk er vores liv og at vi har knoklet noget så læsterligt for at opnå det. Jeg tror de tænker "Guaad hvor er det skønt Martha Stewart-agtigt."

kan surfe imellem. Man kan tage lidt fra det ene fænomen og lidt fra det andet. Være city-slicker den ene dag og fuldøkologisk den næste dag. Den fænomenjagt er den ultimative overfladiskhed. For det er ikke udtryk for hverken viden eller egentligt engagement. "Indret din bolig som et provencalsk landhus..."

Hvad skal det gøre godt for hvis man bor i Ganløse? Hvis det er det man kan lide, skulle man måske lave et Ganløsiansk landhus i stedet for. Eller "Indret din lejlighed som på Manhattan..."

ikke meget at gøre – så vil man være anarkist hele sit liv, vurdere alle oplysninger 3-4 gange før man tror på dem og i det hele taget være skeptisk over for alt hvad folk prøver at bilde en ind.

Mit hjerte banker for det der i gamle dage hed venstrefløjen, og som jeg ikke ved hvad hedder mere... Et eller andet revolutionært. Socialist kan man jo ikke være bekendt at kalde sig mere fordi det har fået en mærkelig klang. Men jeg opfatter da grundlæggende mig selv som socialist hvis det handler om at ville en mere retfærdig verden.

«Mange bliver provokerede fordi deres liv ikke er som de vil have det»

Sådan noget her er i vild vækst, og Isabella Smith kan udgive et helt blad der kun handler om hvor man køber sine skønne provencalske fliser og hvordan man planter blomster. Der udkommer 20 bøger om økologisk køkkenhave i år. Det er jo udtryk for en længsel.

Nogen vælger så at kalde det en trend. Jeg synes bare at trend er et irriterende udtryk, der er ikke noget feeling i det – og der er enormt meget feeling i det for alle de mennesker der læser det; søger, drømmer og gør ved. Det er jo en længsel...

Nu nævner du selv Martha Stewart...

I laver næsten det samme men adskiller jer en del fra hinanden...

Ja, det skulle jeg også mene. Der er ikke meget holdning i Martha Stewart; hun er et fænomen. Det ligger i ordet trend – at man reducerer alting til fænomener som man frit

"Jamen halloj – jeg bor i Brønshøj!" Hvis du gerne vil leve som på Manhattan, så tag derover, bo der et halvt år og kom tilbage og bo som i Brønshøj.

Hvem er med til at skabe og videreudvikle dine holdninger?

Det er øget viden.

Hvor opsnapper du den?

Bøger. Jeg læser mange fagbøger og romaner og lytter på mennesker og prøver at følge udviklingen i det der foregår. Og det handler meget ofte om øget viden.

Men en grundholdning er jo ikke noget man laver om. Jeg er opdraget til at have en dyb og inderlig mistillid til enhver form for autoritet og til at stille spørgsmålstegn ved alle givne normer og være utroligt anarkistisk i min tankegang. Når det først er kommet ind med modernælken, er der

Det kan man ikke sådan lige lave om på. Men man kan prøve at uddybe og forædle sine synspunkter og i øvrigt prøve at følge med tiden. Måske nogle gange skabe tiden.

Skabe tiden?

Verden forandrer sig jo så meget at man bliver idiot hvis man forsøger at beholde de samme rituelle holdninger til tingene. Man blive nødt til at udvikle sig hele tiden.

Så man kan godt fastholde en grundholdning og samtidig lade sig påvirke?

Det bliver man da nødt til. Intet er statisk. En grundholdning er statisk med mindre man oplever et eller andet der river gulvtæppet væk under en. Men du bliver da nødt til at tage stilling til konkrete spørgsmål. Det er klart. Den store aktuelle sag for os lige nu – ud over krigen – er gensplejsning. Det er nok det mest grundlæggende uhyggelige

Brød tager sin tid, men den er godt brugt. Man kan ikke jage med en brøddej, man kan tværtimod bruge bagingen til at skynde af. At stå med en brøddej med så klistrede fingre at man ikke kan tage telefonen kan være en fantastisk effektiv måde at få et pusterum på. Det er i første omgang det der er vigtigt for vores generationer, at skabe noget dejligt, at beskæftige sig med noget oprindeligt, at lave mad af høj og ubestikkelig kvalitet. Derfor er brødbagning mere populært end det har været i årtier.

Uddrag af Et Ordentligt Brød

man kan forstille sig; at man laver om på livets grundsten. Det mener jeg ikke man kan. Selvom jeg er meget ureligøs i mine holdninger, er jeg meget religiøs når det kommer til naturen. Jeg tror naturen har nogle grundlæggende spilleregler man ikke skal gå ind og rode med.

Det er der mange grunde til – først og fremmest demokratiske grunde. Det handler om ejendomsretten til vores gener og fødevarer. Det er utroligt uhyggeligt at forestille sig at ganske få firmaer kommer til at kontrollere det fremover. Historisk set synes jeg ikke der er grund til at tro at multinationale firmaer er gode til at forvalte demokratiet. De er uden for demokratisk kontrol. Og det er ikke fedt.

Hvem ER gode til at forvalte demokratiet i dag?

Det er folk. VI har mulighed for at påvirke tingene.

Men et multinationalt selskab er ikke underlagt folkekontrol af nogen slags. De er ikke på valg. Man har ingen mulighed for at kontrollere hvad de har gang i, og de har penge nok til at lyve sig fra hvad som helst. For de føler ikke noget ansvar. Det er det helt store springende punkt.

Nu du nævner løgn – oplever du at folk gerne vil gribe dig i løgn eller inkonsekvens?

Næ – og jeg lyver heller ikke. Det gør det dejligt nemt. Der er jo altid nogen der har ondt i røven, men det kan jeg kun falde op og springe ned på. Der er nok nogle der synes jeg er inkonsekvent – og så må de synes det.

Hvorfor skulle de synes det?

Det er noget med at når jeg nu er økolog, så skal jeg også være 100 procent dit og dat. Nogle kan godt lide sådan noget guruagtigt noget. En ledestjerne eller en person de virkelig kan se op til. Og der er en hel del der ser op til mig – men det kan jeg jo ikke leve op til, hverken som privat person eller som professionel person. Det er jo ikke noget jeg har bedt om. Jeg er som jeg er og har nogen holdninger og giver udtryk for dem og forklarer folk nogle ting, og det vil de gerne have.

»Jeg tror de fleste mennesker synes det er rart at få fortalt noget uden at der nødvendigvis bliver talt ned til dem samtidig. At høre nogle sammenhænge. Først og fremmest sammenhænge. Ikke så meget faktisk viden, for det er der masser af«

Men derfra til at være guru er der enormt langt, og det kræver at man gerne vil være det. Det vil jeg ikke, og det bliver nogle skuffede over.

Hvad er det ved dig der får folk til at opfatte dig som ledestjerne?

Jeg tror de fleste mennesker synes det er rart at få fortalt noget uden at der nødvendigvis bliver talt ned til dem samtidig. At høre nogle sammenhænge. Først og fremmest sammenhænge. Ikke så meget faktisk viden, for det er der masser af.

Det er rart at få forklaret sammenhænge så man pludselig forstår noget man tidligere ikke kunne forstå. Det synes folk er så utroligt fantastisk. Det mener jeg ikke det er. Jeg mener at det er mit job.

Så er der nogle der synes at det er helt skønt, men som så bliver oprørte, skuffede eller forargede – eller lettede måske – når de finder ud af at jeg er ligeså tumpedum som alle mulige andre.

Og også har dårlige dage, hvor du ikke kan få det til at hænge sammen...

Jojo, jeg tror enhver offentlig person oplever et enormt pres hver dag. Vi har en butik hvor folk kommer i tide og utide. Nogen gange bliver de ekspereret i nattojer fordi det er søndag og klokken er to og jeg ikke

har nået at få nattojet af endnu. Det må de finde sig i. Og det synes nogle er rædselsfuldt.

Og andre synes det er en del af "konceptet"...

Ja – eller de tænker "Jamen, det er jo også søndag". Faktisk oplever jeg en enorm velvilje. Folk er utroligt søde. Der kommer rigtig mange mennesker her på et år, og der er ikke ret mange af dem som ikke er enormt søde og åbne og sjove. Det er mennesker jo generelt, men det er også klart at det her "koncept" tiltaler enormt søde folk.

Arrangementet tiltaler jo ikke dem der synes den slags er noget utroligt pjat. De kommer ikke hele vejen herud for at få bekræftet deres fordomme.

CAMILLA PLUM

Om kartoffelmospulver eller kyllingepølse er økologisk eller ej er mindre afgørende for næringsindholdet og dermed velsmaget end når man taler om kartofler eller kyllinger. Det har naturligvis betydning at der ikke er brugt spandevise af E-numre, men det har ikke noget med den oprindelige vare at gøre. De økologiske regler siger ikke noget fornuftigt om produktionsprocesserne, man må i princippet fremstille de mest absurde produkter i en økologisk version, og jo flere tæsk råvaren får i industrien jo mindre interessant bliver kvaliteten af den oprindelige råvare. MEN, når man taler om noget så basalt som korn, grønsager, kød, frugt og mælk så betyder det uendelig meget dagligt at spise varer der er så gode som de kan blive.

Uddrag af Et Ordentligt Brød

Man kommer herud hvis man synes at det lyder dejligt. Hjemmebagt lagkage og kaffe og gulerødder man selv kan hive op af jorden, og børnene kan løbe rundt og blive stangen af en ged.

Vi er så ikke er særlig gode til at kapitalisere på det. Man burde jo lave en serie med "Camilla Plums fuldstændig fantastiske tomatketchup". Den slags er vi ikke så gode til.

Hvorfor egentlig ikke?

Fordi vi ikke gider. Hvad skulle vi det for? Så skulle man begynde at have en produktion og sørge for at få den afsat. Jeg har altid været afsindig tilbageholdende med alt hvad der hedder kommercialisering. Jeg får en masse tilbud: "Vil du ikke være med i denne her reklame, vil du ikke være med i det her TV-spot?". Vel vil jeg ej. Det vil jeg simpelthen ikke. Og jeg vil heller ikke være med i underlige TV-programmer og realityshows. Det er dødens pølse. Men der er ikke nogen tvivl om at det ville være en rigtig god forretning at kunne skrive "As shown on TV".

Men hvis det handler om refleksioner, er vi meget reflekterede på visse punkter og utroligt ureflekterede på nogen andre. For tingene giver sig selv herligt meget af tiden. Det er på mange måder en enorm lettelse.

Hvad er givet?

Det er givet at man skal arbejde og sørge for at der er hyggeligt og dejligt, og at børnene er glade og får læst godnathistorier, og at hønsene skal fodres, og at der skal muges ud og beskæres. Der er ikke noget

at reflektere over. Det er givet. Til gengæld er der ikke ret meget i den moderne verden der er givet. Og jeg tror egentlig det er det mange savner. Man trænger til at gøre noget man ikke behøver at tænke så meget over meningen med.

Vi bruger utroligt lidt tid på at tænke over meningen med livet. For det her ER mening. Det har det været i mange tusind år for langt de fleste mennesker. At stå op

per for at opnå frit valg på alle hylder – men det er ødelæggende at man skal tænke alting om. HVER dag kan man vælge sig et nyt job, en ny kæreste, et nyt sted at bo, et nyt land, nyt hvad som helst. Man bliver jo sindssyg af at kunne vælge alting. Man ender med hverken at kunne vælge fra eller til. Specielt er det svært at vælge til. Der er et par generationer nu der har haft meget vanskeligt ved at vælge til, men som er

CAMILLA (Gnaskende på lille runken frugt): De smager altså skidegodt de der små underlige basser.

NADJA: Hvad er det? (*Venter ikke på svar men sætter straks tænderne i*)

CAMILLA: Det er små runkne æbler.

PER (Er tilfældigvis i køkkenet for at hente kaffe, sætter også straks tænderne i): Det er Fillippa-æbler som var underudviklede ude på træet på grund af tørke.

NADJA: De smager fantastisk...

PER: Ja – det er ikke citronæbler. Det er meget morsomt – det er sådan lidt rosinæbler, nærmest.

NADJA: De ser faktisk ret flotte ud på den måde.

CAMILLA: Hvis man havde flere kunne man vende dem i honning og eddike og bage dem inde i ovnen.

NADJA OG PER: UHMM...

og fodre køerne og passe hønsene. Så kan der være en åndelig mening ud over det. Den synes jeg også vi har rimelig godt fat i. Det er ansvar og årstider og fremtiden og fortiden. Det følger egentlig med af sig selv. Nogle har så en religiøs overbygning. Det har vi ikke.

Jeg tror der er rigtig mange mennesker for hvem hver dag er et nyt valg. Mange kæm-

utroligt gode til at vælge fra fordi de fandeme da ikke vil binde sig.

Man kan sige at jeg er bundet på hænder og fødder her. Men det føles ikke som en klam hånd om halsen. Jeg tror at rigtig mange mennesker har en enorm trang til at leve et liv som på en eller anden måde er selvfølgelig.